

גם בעלי חיים מתחפשים

סיפור בו בעלי חיים עוברים תהליך האנשה נקרא **משל**.
כבר בתנ"ך השתמשו הנביאים במשלים, כמו משל הכרם, משל יותם.
מחברי משלים מפורסמים היו איזופוס, לה פונטיין וקרילוב.

המשל שייך לסוגת הסיפור העממי כמו **המעשייה האגדה והפתגם**. ברוב המקרים עוסק המשל בבעלי-חיים העוברים תהליך האנשה לטובת הנמשל שהוא המסר הסמוי. המשל תפקידו להציג **לִקְח**. בדרך כלל, המשל עוסק בפעילויות של בעלי חיים, ומהן יש להקיש (להסיק, להבין, ללמוד) על תכונות בני האדם. לעתים הנמשל מופיע בסוף המשל.

הסיבה לשימוש במשל היא שקל לנו יותר לנתח מצב כשלא בנו דנים באופן ישיר, קל יותר לנתח מצב כשמתבוננים בו מהצד, ואז אפשר להשליך עלינו את המקרה ולהקיש ממנו.

גם המשל, כמו הסיפור העממי, עוסק בנושאים שבין אדם לחברו, אך גם בעקרונות החיים.

המשל הוא סיפור קל ופשוט, ולכן הוא מושך אליו קהל. אבל בעקיפין אפשר להעביר באמצעותו את המסר. המשל הוא סיפור פרטי, ואילו הנמשל הוא אמירה כוללנית לגבי בני האדם.

שאלות לחשיבה ולדין

1. מרבית המשלים מתורגמים לשפות רבות ונלמדים ברוב מדינות העולם. מה יכולה להיות הסיבה לכך?
2. למשל אחד אפשר למצוא גרסאות שונות. הסבירו תופעה זו.
3. מדוע התפתחה סוגת המשל, לדעתכם?

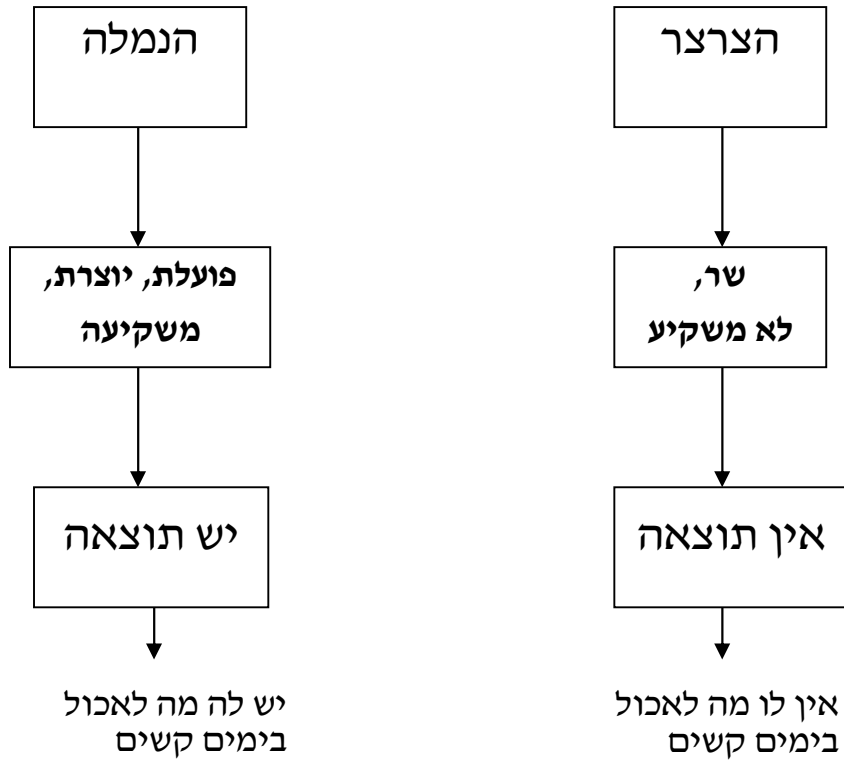
הצָרָר וְהַנְמָלָה / מִתּוֹךְ מִשְׁלֵי אֵיזוֹפּוֹס

- יְדִידְנוּ הַצָּרָר
כָּל יְמֵי הַקִּיץ שָׁר.
אֵד פְּתָאוֹם הַקָּר הוֹפִיעַ,
חֲרָף אֶל הַגֶּן הַגִּיעַ.
בְּשָׁמִים – עֲנָנִים,
וְעֲצָבוֹת בְּגָנִים...
- בְּשָׂדוֹת אֵין עוֹד מְזוֹן
וְהַגִּיעָה עֵת רְזוֹן.
לְרֵנָה, נִגּוֹן וְזֶמֶר
בָּא הַקֶּץ, הַסּוֹף, הַגְּמָר.
וְאֵיךְ אֶפְשֶׁר לְשִׁיר שִׁיר עֶרֶשׁ
אִם רִיקָה, רִיקָה הַכָּרֶס?
- מִתְבּוֹנֵן סָבִיב צָרָר
וּמְרַגֵּשׁ כִּי צָר לוֹ, צָר.
אֵז קָרֵב הוּא בְּזַחֲלָה
אֶל בֵּיתָה שֶׁל נְמָלָה:
- הוּי שְׂכָנָה טוֹבַת-לֵב...
זֶה אֲנִי... צָרָר רָעֵב...
- מִתְּרַל לְהַכְנִס
וּקְצַת אֶכֶל לְחַפֵּשׁ?
אֲנָא, תְּנִי לִי פֶת דְּקָה
כֵּן אֲמוֹת בְּעוֹד דְּקָה...
- זֶה מוֹזָר, צָרָר חֲבֵר.
מָה קָרָה לָךְ? סִפְר!
מָה עֲשִׂיתָ כָּל הַקִּיץ
עַת מְלֵאתִי אֶת הַבַּיִת?
הָאֵם לֹא הִכְנַת מְלֵאֵי
כְּמוֹ כָּל חֲרָף בְּגִיא?
- מָה אֶתְּ סָחָה, נְמָלָה?
מָה זֶה בְּמוֹחְךָ עָלָה?
כָּל הַקִּיץ – שְׁבוּעוֹת!!!
לִי הָיוּ רַק הוֹפְעוֹת:
שִׁימֵי לֵב – אֲנִי אֲמֹן!
לֹא הָיָה לִי רָגַע זָמַן...
- נוֹ, אִם כֵּן...
- הֲרִי הַסִּבְרָתִי:
כָּל עוֹנַת הַקִּיץ שְׂרַתִּי...
- שְׂרַתִּי? אֵז בְּמָקוֹם לְאָכֵל
קוֹם וְצֵא נָא בְּמַחוֹל...
- וְהַנְמָשֶׁל שֶׁל הַמִּשְׁל
מְכָר לְבָן וְגַם לְבַת }
מִי שֶׁטָּרַח לְפָנָי שֶׁבַת -
הוּא יֹאכֵל בְּיוֹם שֶׁבַת.

המסר במשל "הצרצר והנמלה"

כדי להבין את המסר יש להציג את פעולות הצרצר מול פעולות הנמלה.

הנה השוואה בין הצרצר לבין הנמלה.

Blank box for notes.

המסר הישיר: קשור במשל

Blank box for notes.

המסר העקיף: קשור לחיים שלנו - נמשל

העורב והנוצות / עיבדה יהודית דיסון

עורב שחור אחד ישב על ענף, שקוע בהרהורים.

"מדוע אני היחיד מִבֵּין כל העופות, שנוצותיו שחורות? מדוע מכוער אני, וקולי צרוד? לכל אחד מהעופות יש נוצות צבעוניות ויפות, ירוקות או אדומות, צהובות או כחולות, רק אני מכוער. עליי לייפות את עצמי. אולם איך אעשה זאת, ואני כל כך שחור?" כל היום ישב לו על הענף, שקוע במחשבותיו. לעת ערב נצנץ רעיון במוחו.

5

"אם כל נוצותיי שחורות ומכוערות," אמר העורב לעצמו, "אֶקְשֵׁט את עצמי בנוצות של אחרים. אקח לי נוצה אחת מכל עוף, רק נוצה אחת, ואתקע אותה בגופי. כך אהפוך לעוף המקושט והיפה ביותר מבין העופות."

הלך העורב יום-יום לקְנִי העופות והוציא לו נוצה אחת מכל קן. כשהיו בידינו נוצות רבות, תקע אותן בגופו והופיע בפני אספת העופות, מקושט בשלל צבעים. התהלך לו העורב המקושט מלא גאווה לפני העופות, כשהוא פורש לראווה את קישוטיו, וכאילו אומר: "ראו מה יפה אני! אין עוף יפה ממני."

10

תִּמְהוּ העופות: "מי הוא זה, ואיזה הוא העוף הזה בעל שלל הנוצות! זהו עוף כה יפה! מעולם לא ראינו שכמותו. אולם גאוותן הוא העוף הזה ומוזר, וגם צורת עורב לו. בואו ונתקרב אליו," אמרו העופות זה לזה, "ונבדוק אותו מקרוב." ניגשו העופות לעורב כדי לבדקו ולעמוד על טיבו מקרוב, והנה אחד צועק:

15

"שלי הנוצה האדומה שבגופו!"

ואחר צועק: "שלי הנוצה הירוקה!"

"וממני לקח את הכחולה..."

20

כך צעקו כל העופות. מיהרו כולם והתנפלו על העורב. כל עוף חטף את נוצתו מגוף העורב – ופרח לו.

מסר נשאר העורב הקנאי מבויש ונכלם ללא נוצות, כולו מרוט ושרוט, ואמר בבכי מר:

ישיר "זה סופו של מי שמתקשט בנוצות של אחרים, ואיננו שמח בחלקו ובאשר לו."

נסחו את המסר העקיף.

אדם צריך...

השועל והענבים / איזופוס

שועל אחד – לא רעב במיוחד, ולא צמא במיוחד, סתם שועל משועמם – עבר בכרם. ראה אשכול ענבים יפה ובשל תלוי מעל לראשו, ואמר לעצמו:
"הענבים האלה כל-כך יפים! הם בטח גם טעימים ומתוקים. רק קפיצה קטנה, והם בפי."

חזר השועל כמה צעדים לאחור, לקח תנופה, וקפץ אל האשכול. אבל החטיא...
חזר שוב כמה צעדים לאחור, אמד היטב את המרחק, וקפץ שוב... ושוב החטיא...
כך ניסה השועל לתפוס את אשכול הענבים שוב ושוב, ולא הצליח. לבסוף, כשהתעייף, הביט השועל באשכול במבט מזלזל ואמר: "מי בכלל רוצה את הענבים האלה? מיד רואים שהם חמוצים. מי צריך אותם?"

שאלות לדיון

לעתים אנו רוצים להגיע למטרה מסוימת. מה נעשה? נפעל, כנראה, בדרכים שונות, ונשקיע מאמץ כדי להשיגה. אך אם נגיע למסקנה שאין ביכולתנו להשיג מטרה נכספת זו, מה עשויות להיות תגובותינו?
באיזו דרך בחר השועל להתמודד עם הכישלון?
האם לדעתכם, זו דרך ראויה?
ספרו על דרך בה התמודדתם עם כישלון והצלחתם. אולי יוכלו חבריכם לאמץ אותה לטובתם.

